

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโนนทัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 2 ได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิจัยดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. การเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน
5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
6. ความพึงพอใจ
7. บริบทของโรงเรียน
8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น. 132-136)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จัดทำเพื่อให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.1.1 วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้เป็นมนุษย์ที่มีความ สมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรักและภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ความเป็นพลเมืองไทยและเป็น พล โลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตาม ศักยภาพ

2.1.2 หลักการ

มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

2.1.3 จุดหมาย

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาภาคบังคับ ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และก่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขคู่อาเซียน และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเอง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสารการทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม คู่อาเซียน และน้อมนำตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไรทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลก เรียนรู้อะไรในสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยให้สามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อม เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู้ ทักษะ คุณธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม โดยได้กำหนดสาระต่าง ๆ ไว้ดังนี้

ศาสนา ศิลธรรมและจริยธรรม แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ระบบการเมืองการปกครองในสังคม ปัจจุบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญ การเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมไทยและสังคมโลก

เศรษฐศาสตร์ การผลิต การแจกจ่าย และการบริโภคสินค้าและบริการ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ การดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประวัติศาสตร์ เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์และเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์สำคัญในอดีต บุคคลสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในอดีต ความเป็นมาของชาติไทยวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมที่สำคัญของโลก

ภูมิศาสตร์ ลักษณะของโลกทางกายภาพ ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรและภูมิอากาศของประเทศไทยและภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์กันของสิ่งต่าง ๆ ในระบบธรรมชาติ ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น การนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1.6 สารและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และธำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ด้วยกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

มาตรฐานที่ ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐานที่ ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบ และสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมายความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรักความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหาวิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.1.7 คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ได้เรียนรู้เรื่องของจังหวัด ภาค และประเทศของตนเอง ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ลักษณะทางกายภาพ สังคม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งการเมืองการปกครอง สภาพเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นประเทศไทย

2. ได้รับการพัฒนาความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีส่วนร่วมในศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนามากยิ่งขึ้น

3. ได้ศึกษาและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่นจังหวัด ภาค ประเทศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น

4. ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่องราวของจังหวัดและภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้รับการพัฒนาแนวคิดทางสังคมศาสตร์ เกี่ยวกับศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ เพื่อขยายประสบการณ์ไปสู่การทำความเข้าใจ ในภูมิภาค ชีวโลกตะวันออกและตะวันตกเกี่ยวกับศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความ

เชื้อ ขนบธรรมเนียม ปะเพณี วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต การจัดระเบียบทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากอดีตสู่ปัจจุบัน

สรุปได้ว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องเรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยศาสตร์ต่าง ๆ หลายสาขา มีลักษณะเป็นสหวิทยาการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะกระบวนการ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ (หลักสูตรโรงเรียนบ้านโนนทัน, 2558, น. 20-25)

2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรัสให้ปวงชนชาวไทยทั้งหลายยึดมั่นและปฏิบัติเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ทั้งในรายวิชา หน้าที่พลเมือง ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมายาวนานกว่า 30 ปี ดังจะเห็นได้จาก ปราบกฏความหมายเป็นเชิงนัยเป็นครั้งแรกในพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในปี พ.ศ.2517 ที่พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาบนหลักแนวคิดที่พึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมี พอกิน พอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักความพอประมาณ การคำนึงถึงผลดี ผลเสีย การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองและทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และการมีคุณธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติ และการดำรงชีวิต(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, น. 3)

2.2.1 ความเป็นมาของนิยาม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียงและสังคมแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศ ตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัสฯ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสและวาระต่าง ๆ โดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิหลากหลายสาขา สรุปเป็นนิยามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความ

จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ร่วมกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกองค์ประกอบได้เป็น 5 ส่วน ได้แก่ กรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยม เงื่อนไข และแนวทางปฏิบัติรวมถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ ดังนี้ (วิทยา อธิปอนันต์, 2542, น. 47)

กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัย และวิกฤต เพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืน ของการพัฒนา

คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กันดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

2.2.2 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิต สินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้นคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน ความเป็นอยู่อย่างประมาทตน ตามฐานะ ตามอรรถภาพ และที่สำคัญไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิตและสามารถพึ่งตนเองได้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (วิทยา อธิปอนันต์, 2542, น. 58)

หลักการพึ่งตนเองนั้น ยึดความพอดี 5 ประการ

1. ความพอดีด้านจิตใจ : ต้องเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประนีประนอมนึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวม
2. ความพอดีด้านสังคม : ต้องมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนรู้จักหนักกำลังและที่สำคัญมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง
3. ความพอดีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด และที่สำคัญใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศเพื่อพัฒนาประเทศให้มั่นคงอยู่เป็นขั้นเป็นตอนไป
4. ความพอดีด้านเทคโนโลยี : รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมให้สอดคล้องกับความต้องการ และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านของเราเอง และสอดคล้องกับประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเราเอง
5. ความพอดีด้านเศรษฐกิจ : เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่พอกิน สมควร ตามอรรถภาพ และฐานะของตน

เกษม วัฒนชัย (2548, น. 18) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เป็นหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนสำหรับทุกประเทศในโลก โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้มแข็ง เพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากกระแสโลกาภิวัตน์

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, น. 24) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง อยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน โดยไม่สร้างพื้นฐานเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้

นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549, น. 25) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงต้องรวมเอาอุดมการณ์โลกทัศน์ ความสัมพันธ์ ค่านิยม ซึ่งรู้จักกันในชื่อของวัฒนธรรมเข้าไปด้วย

ประเวศ วะสี (2550, น. 5-10) กล่าวว่า ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 7 ประการ ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง อนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อม ทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น ทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร สิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาความยากจน และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และสามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง ซึ่งวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้น เศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานทางวัฒนธรรม

7. ความมั่นคงพอเพียง มีความสมดุล ไม่เปลี่ยนแปลง ผันแปรมากอย่างรวดเร็ว ประชาชนมนุษย์ปรับตัวไม่ทัน ซึ่งเป็นความสมดุลทางร่างกาย จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ใช่ในลักษณะแบบแยกส่วน ซึ่งมุ่งหวังแสวงหาเงินแต่เพียงอย่างเดียว จนเสียสมดุลและวิกฤต

อุดรพร อมรธรรม (2549, น. 22-24) กล่าวว่า พอเพียง หมายถึง พอมี พอกิน หรือมีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหรา หรือคำว่าพอเพียงก็เพียงพอ เพียงนี้ก็พอ ถ้าพอในความต้องการที่มีความโลกน้อย เมื่อมีความโลกน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย หากทำอะไรพอเพียงหมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณ

2.2.3 เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น

อุรพร อมรธรรม (2549, น. 22-24) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น ดังนี้

ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน เป็นการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแต่ละคนจะได้อาศัยตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เวลาพูดเรื่อง ทฤษฎีใหม่ ส่วนมากมักจะคิดถึงตัวอย่างเกษตรทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นตัวอย่างของการใช้ทฤษฎีใหม่ในภาคเกษตรในชนบท เพราะเกษตรกรมีพื้นดินเขา มีน้ำ ทั้งน้ำฝน ทั้งน้ำบาดาล ทั้งน้ำบ่อ เขามีพืชพันธุ์ที่เขาปลูกในพื้นดินของเขา เขามีสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ จึงเป็นตัวอย่างในการจัดการทรัพยากรที่แต่ละคนมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนเพราะเป็นการจัดการอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงและนำความสุขมาให้ด้วย

ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 2 เทียบได้กับเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เป็นการร่วมมือรวมกลุ่มกันของคนที่มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้แล้วในระดับต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กลุ่ม/องค์กร สหกรณ์ต่าง ๆ ธนาคาร โคกระบือ กลุ่มสังฆะอ้อมทรัพย์ กลุ่มผลิตแม่บ้านต่าง ๆ เป็นต้น ยกตัวอย่าง แม้ว่าในตลาดอาจจะहारกับแม่ค้าคนอื่น ๆ หาแหล่งสินค้าร่วมกัน รักษาความสะอาดของสถานที่ร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างกันมากขึ้น

ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 3 เป็นความร่วมมือกันในระดับเครือข่ายหรือเป็นการขยายเครือข่ายความร่วมมือออกไปสู่ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น เครือข่ายกลุ่มสังฆะอ้อมทรัพย์ เครือข่าย สันติอโศกหรืออย่างการสร้างเครือข่ายข้าว สำนักรักบ้านเกิดของดีแตก เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ อย่างที่จังหวัดบุรีรัมย์ผลิตข้าวปลอดสารพิษ เป็นความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม องค์กรต่าง ๆ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าหรือ ทฤษฎีใหม่ชั้นที่ 3

2.2.4 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันระดับองค์กร

ยุทธนา ภาระนันท์ (2550, น. 17-19) กล่าวว่า องค์กรพอเพียง ซึ่งอยู่บนรากฐาน คติปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 2 เงื่อนไข 3 ห่วง 4 ผลลัพธ์ 5 ระดับ ดังนี้

องค์ประกอบ 2 ห่วง หมายถึง เงื่อนไขซึ่งเป็นพื้นฐานในการคิด ตัดสินใจทำกิจกรรม ต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ประกอบด้วย 2 เงื่อนไข

1. คุณธรรม หมายถึง มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2. ความรู้ หมายถึง ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน รวมถึงความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาไตร่ตรองให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

องค์ประกอบ 3 ห่วง หมายถึง องค์ประกอบหลัก 3 ประการของความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิต และการบริโภคให้อยู่ในระดับพอประมาณ

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียง ซึ่งต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

องค์ประกอบที่ 4 ผลลัพธ์ หมายถึง ผลที่เกิดเมื่อนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ ความสมดุล ความมั่นคง ความสุข และความยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 5 ระดับ หมายถึง แนววงที่สามารถนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับเศรษฐกิจ ระดับสังคม และระดับสิ่งแวดล้อม

5 เก่ง ประกอบด้วย ความเก่ง 5 ประการ ได้แก่

1. เก่งตน
2. เก่งคิด
3. เก่งคน
4. เก่งสื่อสาร
5. เก่งงาน

ประดิพนันท์ อุปรนัย (2551, น.47) กล่าวว่า การสร้างพลังทีมงานเพื่อการทำงานในแต่ละเป้าหมายของงานว่า ทุกคนต้องมีส่วนร่วมกันคิดด้วยกันช่วยกันหาคำตอบว่า แต่ละประเด็นที่ต้องการคำตอบนั้น มีความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี มีหลักวิชาการและมีคุณธรรมเพียงพอแล้วหรือไม่ อย่างไร และจะต้องช่วยกันทำอะไรก่อนบ้าง หรือต้องศึกษาหาความรู้ใดก่อนบ้าง เพื่อให้มีหลักวิชาพอที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อให้ทุกประเด็นได้รับคำตอบว่ามีความพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยได้อาศัยความรู้และหลักวิชาการทั้งหลายที่มีอยู่ และใช้คุณธรรมที่เหมาะสมแล้ว

2.2.5 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันระดับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมชาติ (2550, น. 112-118) ได้สรุปกรณีศึกษาชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

2.2.5.1 ความพอประมาณ

กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การปลูกพืชเสริมรายได้หลังการเก็บเกี่ยวข้าว การรวมกลุ่มเพิ่มมูลค่า ให้แก่สินค้า เช่น กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มแม่บ้านทำแชมพูสระผม การรวมกลุ่มเพื่อร่วมทำกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มปฎิชีวภาพ กลุ่มเลี้ยงไหม กลุ่มเกษตรธรรมชาติ ส่วนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ได้แก่ การห้ามดื่มสุราในงานศพ รวมถึงห้ามเล่นการพนัน การสอนให้ชาวชุมชนอิสลามมีความเอื้ออาทร และแบ่งปันให้กัน ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของการเป็นอยู่อย่างพอดีไม่เกินตัว หากมีเหลือก็แบ่งให้ผู้อื่น

2.2.5.2 ความมีเหตุผล

กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การรวมกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การสร้างเขื่อนดินเพื่อทำระบบประปาภูเขา การรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ การจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าชุมชน และมีการร่วมคิด และการวางแผนกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ได้แก่ การวางแผนบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน การกำหนดกฎห้ามจับปลาในวังปลาอย่างถาวร

2.2.5.3 ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี

กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มทำกิจกรรมร่วมกัน คือ กลุ่มออมทรัพย์ การผลิต กลุ่มปลูกพืชเสริม กลุ่มเลี้ยงสัตว์ การจัดทำร้านค้าชุมชน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในชุมชน การสร้างระบบตลาดกลางชุมชน การร่วมกับปลูกป่าชุมชน

2.2.5.4 เงื่อนไขความรู้

กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ การผลัดเปลี่ยนกันไปศึกษาดูงาน การทำแผนแม่บทชุมชน การเน้นให้ส่งเสริมด้านการศึกษาแก่สมาชิกชุมชน การจัดตั้งกลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ

2.2.5.5 เงื่อนไขคุณธรรม

กิจกรรมที่ดำเนินการ ได้แก่ เน้นกระบวนการสร้างคน สร้างงาน สร้างศีลธรรม โดยมีเจ้าอาวาสในชุมชนเป็นแกนนำ การยึดมั่นในประเพณีอันดีงามของชุมชนที่สืบทอดต่อกันมาแต่ในอดีต เน้นในเรื่องความสามัคคี การให้เด็กเรียนหลักศาสนาควบคู่กับการเรียนในระบบปกติ

วิรัช วิรัชนิภาภรณ์ (2550, น. 206-207) กล่าวว่า การส่งเสริม และปลูกฝังคุณธรรม และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน ควรดำเนินการลักษณะที่ชุมชนต้องพึ่งพาตนเอง คิดเอง ทำเอง ดำเนินการเองด้วยทุนของตนเองในทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การวางแผนไปจนถึงการดำเนินงาน มุ่งดำเนินชีวิต และการดำเนินงานหรือกิจกรรมอย่างพอเหมาะพอดี และเจริญเติบโตแบบมั่นคง

2.2.6 การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันระดับโรงเรียน

การศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ มนุษย์มีคุณค่าในตนเองและสามารถถ่ายทอดคุณค่านั้นเพื่อประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์สังคมหากได้รับการปลูกฝังความรู้และพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ผ่านกระบวนการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2542, น. 27-28) รายงานว่า ความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างยิ่ง จึงได้มีนโยบายดำเนินตามแนวพระราชดำรินำแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายดังนี้

1. นักเรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำมาใช้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียนวิถีชีวิตชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นวิถีชีวิตที่ร้องการ
2. ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีความเข้าใจและมีทักษะในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. โรงเรียนสามารถดำเนินการเกษตรในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแบบอย่างและขยายผลสู่ชุมชน ทั้งในเขตบริการและพื้นที่ใกล้เคียงได้ และ
4. โรงเรียนมีความตระหนักและเห็นคุณค่าในการดำเนินงานเกษตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กระทรวงศึกษาธิการ มีระบบประสานงานในการดำเนินงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน ชุมชน เพื่อสนับสนุน ด้านวิชาการ ทรัพยากรและประสานเครือข่ายการดำเนินงานเกษตรปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และได้ให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนไว้เป็นขั้นตอนดังนี้ เริ่มจากการศึกษารายละเอียดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นเรื่องใหม่ที่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา ผู้สอนจึงควรมีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชิญผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิทยากร ศึกษาดูงานจากสถานที่จริงที่มีการจัดกิจกรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิเคราะห์สภาพโรงเรียนเช่น สภาพพื้นที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ สภาพแวดล้อม เพื่อหาความพร้อมในการจัดกิจกรรม ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.2.7 การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการศึกษาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สามารถดำเนินการได้ในสองส่วน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาและส่วนที่เป็นการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสองส่วนนี้ประกอบด้วย การสอดแทรกสาระเศรษฐกิจพอเพียงในหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ ในห้องเรียน และประยุกต์หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษาในระยะแรก ได้เริ่มจากการค้นหา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณลักษณะและการจัดการที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือพอประมาณกับศักยภาพของผู้เรียน พอประมาณกับภูมิสังคมของ โรงเรียนและชุมชนที่ตั้ง เช่น เด็กช่วงชั้นที่สองทำสหกรณ์ได้ เด็กช่วงชั้นที่สี่ ดูแลสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริมให้ใช้ความรู้รอบคอบ ระมัดระวัง ฝึกให้เด็กคิดเป็นทำเป็นอย่างมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบ ไม่เอาัดเอาเปรียบผู้อื่น มีวินัย มีสัมมาคารวะ ปลูกฝังกิจ ตำนีกรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบสานวัฒนธรรมไทย กล่าวคือ สอนให้ผู้เรียนยึดมั่นในหลักศีลธรรม พัฒนาค้นหาความรู้จักทำประโยชน์ให้กับสังคมและช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และตัวกิจกรรมเองก็ต้องยืนยัน โดยมีภูมิคุ้มกันในด้านต่าง ๆ ถึงจะเปลี่ยนผู้อำนวยการ แต่กิจกรรมก็ยังดำเนินอยู่ อย่างนี้เรียกว่ามีภูมิคุ้มกัน

การค้นหาตัวอย่างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ก็เพื่อให้มีตัวอย่างรูปธรรม ในการสร้างความเข้าใจภายในวงการศึกษาว่า หลักเศรษฐกิจพอเพียงหมายความว่าอย่างไร และสามารถนำไปใช้ใน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้อย่างไร หลังจากนั้น ก็ส่งเสริมให้บูรณาการร่วมกับกิจกรรมเหล่านี้เข้าไป ในการเรียนรู้สาระต่าง ๆ บูรณาการเข้ากับทุกสาระเรียนรู้ เช่น วิทยาศาสตร์ เพื่อทำให้เกิดสมดุลทาง สิ่งแวดล้อม บูรณาการเข้ากับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณที่มีความหมายในการ ดำรงชีวิตอย่างพอเพียงหรือบูรณาการเข้ากับสาระภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สุขศึกษาพลศึกษา การ งานอาชีพเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้หมด นอกเหนือจากการสอนในสาระหลักคือ ในกลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเท่านั้น

สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ให้ทุกช่วงชั้นเข้าใจหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถประยุกต์ใช้ได้ แต่ถ้ามาตรฐานการเรียนรู้ของทุกช่วงชั้นเหมือนกันหมดก็จะมีปัญหา ทางปฏิบัติ จึงต้องกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการเรียนการสอนของแต่ละช่วงชั้นและแต่ละชั้นปี ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 เน้นให้เด็กพึ่งตนเองได้ หรือใช้ชีวิตพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว ประถม 1 ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ล้างจาน เก็บขยะไปทิ้ง กวาดบ้าน จัดหนังสือไปเรียนเอง แบ่งปันสิ่งของให้เพื่อน กินอาหารให้หมดจาน ประถม 2 วิเคราะห์รายจ่ายของครอบครัว จะเป็นตารางรอกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครอบครัว คุณแม่ซื้ออะไรบ้าง คุณพ่อซื้ออะไรบ้าง เด็กจะได้รู้พ่อแม่หาเงินมายากแค่ไหน เช่น ซื้อยาสิฟันหลอดละ 46 บาท จะต้องไม่เอามาบีบเล่น จะต้องสอนให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของ ให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของเงินทองจะได้นิสัยประหยัด ครอบครัวมีรายได้และรายจ่ายเท่าไร เด็กจะได้ฝึกจิตสำนึกและนิสัยพอเพียง มีหลายโรงเรียนทำแล้ว ประถม 3 สอนให้รู้จักช่วยเหลือครอบครัวอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 2 ฝึกให้เด็กรู้จักประยุกต์ใช้หลักความพอเพียงในโรงเรียน สามารถวิเคราะห์วางแผน และจัดทำบันทึกรายรับ- รายจ่ายของตนเองและครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมในการสร้างความพอเพียงระดับโรงเรียน และชุมชนใกล้เคียง โดยเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรต่าง ๆ ในโรงเรียนชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญา วัฒนธรรมและรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ มาเป็นข้อมูลในการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน และเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ช่วงชั้นที่ 3 ประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน สามารถสำรวจและวิเคราะห์ความพึงพอใจในระดับต่าง ๆ และมีมิติต่าง ๆ ทางวัตถุสังคม และวัฒนธรรมในชุมชนใกล้เคียง เห็นคุณค่าของการใช้หลักพอเพียงในการจัดการชุมชน และในที่สุดแล้วสามารถนำหลักการพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของแต่ละคน จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสู่ความพอใจในที่สุด

ช่วงชั้นที่ 4 เป็นคนที่ดีต่อประเทศชาติ สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมได้ ต้องเริ่มเข้าใจความพึงพอใจระดับประเทศ และพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การวิเคราะห์สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม สภาพปัญหาด้านสังคมเป็นอย่างไร แยกแยะหรือสามัคคี เป็นต้น

ขณะนี้คณะทำงานขับเคลื่อนด้านการศึกษาและเยาวชน ทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ และอีกหลายหน่วยงาน วิสัยทัศน์ของการขับเคลื่อนคือ สายเครือข่ายขยายความรู้ ควบคู่ประชาสัมพันธ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และให้บุคคลด้านการศึกษา สามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติเศรษฐกิจพอเพียง มาบูรณาการสู่การเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระได้อย่างถูกต้อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ตลอดจนผู้บริหารสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุข

ถ้าคนไทยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่ความพอเพียงมากขึ้นเท่าใด สังคมไทยก็จะมี ความพอเพียงมากยิ่งขึ้น เพราะคนไทยแต่ละคนจะสามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ยั่งยืนแปลว่ามีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ยั่งยืนแปลว่าทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมสามารถ หลงเหลือ ไปยังรุ่นหลังได้ ยั่งยืนคือสังคมไทยที่มีความเข้มแข็งและสามัคคี ยั่งยืนคือเศรษฐกิจไม่ ต้องเกิดวิกฤติซ้ำแล้ว ซ้ำเล่า ยั่งยืนคือมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เราสามารถภูมิใจได้

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสาย กลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีใน ตัว ตลอดจนใช้ความรู้รอบตัว คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบลักษณะ เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนในทางที่ ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และการมองโลกเองระบบการที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากวิกฤติเพื่อ ความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ในการปฏิบัติตนได้ในทุก ระดับ โดยเน้นการปฏิบัติตนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยามความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กันดังนี้

- 3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและบริโภคที่พอประมาณ

- 3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

- 3.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อม กับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น จะต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

- 4.1 เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่าง รอบด้าน ความรู้รอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการ วางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2 เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรมที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

5. แนวทางการปฏิบัติผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, น. 11-15)

ปรัชญาทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักคิด และหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของคนไทย สังคมไทย เพื่อให้ก้าวทันยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง และทางด้านวัฒนธรรม ถ้าใช้หลักความพอเพียงเป็นหลักคิดปฏิบัติในการดำเนินชีวิตก็จะสามารถอยู่ได้อย่างรู้ทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ปรับตัวและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงได้ ที่น่าสนใจคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ชี้ถึงการดำรงอยู่ และปฏิบัติตน การดำรงอยู่ แปลว่า เราอยู่อย่างนี้อยู่แล้ว มีผลงานวิจัย ที่ศาสตราจารย์ ดร. ภัทรทิพย์ นาถสุภา ทำเสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พุทธการวิจัยหมู่บ้านในประเทศไทย มีชุดหนึ่งกว่าออกมา 20 กว่าเล่ม พบว่า หมู่บ้านส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังคงอยู่อย่างพอมีพอกิน มีการดำรงอยู่อย่างพอเพียงอยู่แล้วในชุมชน ชนบทของคนไทยที่ต้องพึ่งพิงระบบนิเวศวิทยาเขายังอยู่อย่างพอเพียง มีการพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีน้ำใจเป็นพื้นฐานของชีวิต แบ่งกันกิน ปัจจุบันมีการแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลาย โดยวัตถุประสงค์ของการแลกเปลี่ยนคือ เพื่อความพอเพียงยิ่งขึ้นไม่ใช่กำไร ชาวบ้านเรียกว่า “เปลี่ยนกันกิน” ตลาดในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ขับเคลื่อน โดยกฎแห่งระบบทุนนิยม กล่าวได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม การดำรงอยู่ และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการ ยังได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 3 วิธี ได้แก่ วิธีที่ 1 บูรณาการกลุ่มประสบการณ์/รายวิชา การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการบูรณาการ เข้ากับวิชาเกษตร หรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น วิธีการปลูกข้าว การเลี้ยงปลาในน้ำจืด เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ บูรณาการในทุกรายวิชา ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยความหมายเพราะเป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยครูผู้สอนทุกรายวิชาร่วมกันวิเคราะห์จุดประสงค์เนื้อหา ทักษะ กระบวนการ ทุกรายวิชาเพื่อบูรณาการให้สอดคล้องกับเกษตรเศรษฐกิจพอเพียง วิธีที่ 2 จัดการเรียนรู้แบบเป็นกลุ่มสนใจ การจัดการเรียนในลักษณะนี้ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยการเลือกเฉพาะกลุ่มที่สนใจเข้าร่วมการดำเนินงานเกษตรพอเพียง โดยใช้เวลาปฏิบัตินอกเวลาเรียน ในเวลา

ตอนเช้า ก่อนเข้าเรียน พักเที่ยง ตอนเย็นหลังเลิกเรียน วันหยุด การเรียนรู้วิธีนี้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่จำกัดเวลา แต่ไม่มีผลการเรียน และหน่วยการเรียน วิธีสุดท้าย การจัดการเรียนแบบกิจกรรมเป็นการจัดการเรียนรู้โดยการจัดกิจกรรม โดยใช้เวลาในคาบกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมชุมนุม กิจกรรมอิสระ อาจใช้เวลานอกเวลาเรียนปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มเติม เช่น ในเวลาตอนเช้าก่อนเข้าเรียน พักเที่ยง ตอนเย็นหลังเลิกเรียน วันหยุด เพื่อดูแลกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การให้อาหารสัตว์ การรดน้ำ พรวนดิน ใสปุ๋ยพืช เป็นต้น ในขณะที่นักเรียนทำกิจกรรม อาจารย์ที่ปรึกษาควรรู้ให้คำแนะนำ และดูแลตลอดเวลา เพื่อให้ทราบพัฒนาการของผู้เรียน

จากการศึกษาการส่งเสริมความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบแนวทางที่จะแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ในด้าน การศึกษาในโรงเรียน เริ่มจากครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและเห็นคุณค่าเกี่ยวกับแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนแล้วจึงจะสามารถนำความรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไป จัดการเรียนการสอนเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมความรู้แก่นักเรียน เพื่อให้มีความเข้าใจแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจน ที่สามารถกระทำได้ 3 วิธีการคือ หนึ่ง โดยการสอนบูรณาการใน รายวิชาต่าง ๆ สอง จัดตั้งชุมนุมเกี่ยวกับเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า จากแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงได้นำแนวทางส่งเสริมความรู้เรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษาดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้วิธีการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา ภายในสาระการเรียนรู้ ซึ่งได้นำมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ทอม 2 ปี 2559 มากำหนดเป็นหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นเนื้อหาในเรื่อง ทฤษฎีใหม่ ซึ่งมีเนื้อหา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในการบูรณาการ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยทำการสอน และทำการบูรณาการเนื้อหาโดยนำสาระต่าง ๆ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนของ เนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำมาใช้ให้ สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของนักเรียนได้

2.3 การเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.3.1 ความหมายการเรียนแบบบูรณาการ

สำหรับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Management) หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความสามารถ โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระของศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปสร้างงาน แก้ปัญหาและใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum) หมายถึง การรวมเนื้อหาสาระของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรที่มีลักษณะเหมือนกัน หรือคล้ายกันและทักษะในการเรียนรู้ ให้เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นสิ่งเดียวกัน โดยการตั้งเป็นหัวข้อเรื่องขึ้นใหม่ และมีหัวข้อย่อยตามเนื้อหาสาระ อีกทั้งสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของสังคมอย่างสมดุล มีความหมายแก่ผู้เรียน และให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุด และการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้วิธีสอนหลายวิธี จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการสอนเนื้อหาสาระที่เชื่อมโยงกัน ตลอดจนมีการฝึกทักษะที่หลากหลาย

อรรถญา สุชาติโนบล (2545, น. 28) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระกว้างข้อเท็จจริง หลักการ และพฤติกรรมที่สามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงของคนได้อย่างสมบูรณ์และสมดุลในทุก ๆ ด้าน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตจริง และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เบญจมาศ อยู่เป็นแก้ว (2545, น. 4) กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่นำศาสตร์ของสาขาวิชามาผสมผสานกันได้รับประโยชน์จากหลากหลายวิชาที่เน้นองค์รวมของเนื้อหาวิชามากกว่าความรู้ของแต่ละวิชาและจะเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นเทคนิคการสอนโดยเน้นความสนใจความสามารถและความต้องการของผู้เรียน การผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่มุมต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดไปสร้างหลักการเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2546, น. 13) กล่าวว่า การสอนแบบบูรณาการ คือ การสอนโดยใช้เรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนหลักแล้วสอนเชื่อมโยงให้ความสัมพันธ์กับเรื่องหรือรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกลมกลืนเพื่อให้เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้แก้ปัญหาใน

ชีวิตจริงเป็นการสอนที่เน้นองค์รวมของเนื้อหาวิชามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละวิชาและเน้นที่เรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการสอนเนื้อหาวิชาของครู

พิมพันธ์ เศษะคุปต์ (2545, น. 68) กล่าวว่า การบูรณาการ คือ การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกันนำประสบการณ์ต่างกันมาร้อยเรียงเพื่อสร้างประเด็นหลัก แล้วนำความรู้จากหลากหลายวิชามาสัมพันธ์กับหัวข้อนั้น

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ผสมผสานของเนื้อหาเข้าด้วยกัน โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เชื่อมโยงทั้งหลักสูตร และวิธีการสอนสามารถนำมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

2.3.2 กรอบแนวความคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2546, น. 15-17) ได้กล่าวไว้ว่า แนวความคิดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้เด็กได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริง

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะช่วยลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชา ลดเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นการแบ่งเบาภาระในการสอนของครู

3. การเรียนแบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและเนื้อหาสาระไปพร้อม ๆ กันลักษณะของการบูรณาการ ลักษณะของการบูรณาการ

2.3.2.1 มีลักษณะโดยสรุป ดังนี้

1) การบูรณาการเชิงเนื้อหาสาระ เป็นการผสมผสานเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ ในลักษณะการหลอมรวมกัน โดยการตั้งเป็นหน่วย (Unit) หรือหัวเรื่อง (Theme)

2) การบูรณาการเชิงวิธีการ เป็นการผสมผสานวิธีการสอนแบบต่าง ๆ เข้าในการสอน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายวิธี การสนทนา การอภิปราย การใช้คำถาม การบรรยาย การค้นคว้าและการทำงานกลุ่ม การไปศึกษานอกห้องเรียน และการนำเสนอข้อมูล เป็นต้น

3) การบูรณาการความรู้กับกระบวนการเรียนรู้ โดยออกแบบการเรียนรู้ให้มีทั้งการให้ความรู้และกระบวนการไปพร้อม ๆ กัน เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา และ กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นต้น

4) การบูรณาการความรู้ ความคิด กับคุณธรรม โดยเน้นทั้งพุทธิพิสัยและจิตพิสัยเป็นการเรียนที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมไปพร้อม ๆ

5) การบูรณาการความรู้กับการปฏิบัติ เน้นการปฏิบัติจริง ควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

6) การบูรณาการความรู้ในโรงเรียนกับชีวิตจริงของนักเรียน พยายามให้เด็กได้เรียนรู้เนื้อหาที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าและความหมายในสิ่งที่เรียน

2.3.2.2 รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ

อรทัย มุลคำ (2544, น. 184-191) ได้กล่าวไว้ว่ารูปแบบการสอนแบบบูรณาการจำแนก ออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. จำแนกตามจำนวนผู้สอน มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1 การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อที่สอดคล้องกันกับชีวิตจริงหรือสาระที่กำหนดขึ้นมาเชื่อมโยงสาระและกระบวนการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด

1.2 การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนานกันไปภายใต้เรื่องเดียวกัน

1.3 การบูรณาการแบบสอนเป็นทีม ผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันคิดหัวข้อเรื่องหรือโครงการมาโดยใช้เวลาเรียนต่อเนื่องกัน อาจารย์รวมจำนวนชั่วโมงของสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ แบบมีเป้าหมายเดียวกัน

2. จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 การบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิด ทักษะและความคิดรวบยอดของสาระการเรียนรู้สาระใดสาระหนึ่งนั่นเอง

2.2 การบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำเอาสาระการเรียนรู้จากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงกันเพื่อจัดการเรียนรู้ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน

3. จำแนกตามประเภทของการบูรณาการ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 การบูรณาการแบบสหวิทยาการ เป็นลักษณะการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ การนำเอาสาระการเรียนรู้จากหลายกลุ่มสาระมาเชื่อมโยงร้อยรัดให้เป็นเนื้อเดียวกันเพื่อจัดการเรียนรู้ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน

3.2 การบูรณาการแบบพหุวิทยาการ เป็นลักษณะการบูรณาการที่ผู้สอนนำเอาเรื่องหรือสาระการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ไปสอดแทรกในสาระการเรียนรู้หรือวิชาที่ตัวเองรับผิดชอบสอน

2.3.3 ประโยชน์ของการบูรณาการ

สนันทนา สุนทรประเสริฐ (2544, น. 9) กล่าวว่า ประโยชน์ของการบูรณาการดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ ความเข้าใจลักษณะที่เป็นองค์รวม ไม่แยกเป็นส่วนหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับชีวิตจริงมากขึ้น
2. ช่วยให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่รอบตัว
3. ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงผิวเผิน
4. ผู้เรียนสามารถเห็นการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งเดียวกัน
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนจะดำเนินไปด้วยดี ความรู้ของนักเรียนจะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน ไม่สับสน และเป็นการเพิ่มพลังการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน
6. การสอนที่ตอบสนองความสามารถที่หลากหลายของนักเรียนจะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้โดยเต็มศักยภาพของตน ทำให้นักเรียนรู้วิธีการเรียนรู้และรักการเรียนรู้

สรุปได้ว่า รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์หรือเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ผสมผสานของเนื้อหาเข้าด้วยกัน โดยใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ไขปัญหา และกระบวนการแสวงหาความรู้ที่เชื่อมโยงทั้งหลักสูตร และวิธีการสอน สามารถนำมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

2.3.4 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดองค์ประกอบไว้กว้าง ๆ

1. สาระสำคัญ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. สาระการเรียนรู้
4. กระบวนการจัดการเรียนรู้
5. ชื่อและแหล่งการเรียนรู้

6. กระบวนการวัดและประเมินผล

2.3.4.1 ความหมายของแผนการจัดการเรียนรู้

บุรุษยศิริ มหาสาคร (2545, น. 2) กล่าวว่า แผนการสอนหมายถึงการวางแผนการสอนหรือเตรียมการสอนล่วงหน้าที่จะทำการสอน แล้วจัดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ใครก็ตามที่จะทำการสอนในวิชานั้น ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543, น. 1) กล่าวว่า การวางแผนการเรียนรู้เป็นการจัดโปรแกรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแผนจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในชุมชนประเทศและสังคมโลก

สุวิทย์ มูลคำ (2549, น. 58) กล่าวว่า ของแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่าเป็นแผนการเตรียมการสอนหรือการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบและจัดทำไว้เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มากำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดได้ โดยเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใด (สติปัญญา/เจตคติ/ทักษะ) จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิธีใด ใช้สื่อการสอนหรือแหล่งการเรียนรู้ใด และจะประเมินผลอย่างไรจากการให้ความหมายของนักการศึกษาหลายท่านสรุปได้ว่าแผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึงการวางแผนสิ่งที่ต้องการจัดการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าซึ่งต้องสอดคล้องกับหลักสูตรและสภาพของผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน และการวัดผลประเมินผลอีกทั้งต้องครอบคลุมด้าน การประเมินองค์ความรู้ ทักษะและเจตคติ

ตัวอย่าง รูปแบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ
 แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แผนที่ 1
 กลุ่มสาระการเรียนรู้.....ชั้นประถมศึกษาปีที่ .....

หน่วยการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
 เรื่อง .....เวลา ..... ชั่วโมง

1. สาระสำคัญ

2. จุดประสงค์การเรียนรู้

3. สาระการเรียนรู้

4. การบูรณาการกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

4.1 ความพอประมาณ

4.2 ความมีเหตุผล

4.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

4.4 เงื่อนไขคุณธรรม

4.5 เงื่อนไขความรู้

5. กิจกรรมการเรียนรู้

5.1 ช้่นนำ

5.2 ช้่นให้ประสบการณ์

5.3 ขั้นสรุป

6. สื่อการเรียนรู้

.....

.....

.....

7. แหล่งการเรียนรู้

.....

.....

.....

8. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการร่วมกิจกรรม อภิปราย ถาม - ตอบ
2. ตรวจสอบผลงาน
3. การทดสอบความรู้

เครื่องมือวัด

1. แบบสังเกตพฤติกรรม
2. แบบตรวจสอบผลงาน
3. แบบทดสอบ

9. กิจกรรมเสนอแนะ

.....

.....

สรุปได้ว่า แผนการเรียนรู้ คือ วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งได้จัดเป็น
 ลายลักษณ์อักษรเพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา คือ สารการเรียนรู้ ผลการ
 เรียนรู้ที่คาดหวัง วิธีจัดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล และยังเป็นเครื่องช่วยให้
 คุณครูได้ใช้ในการพัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์

2.4 การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน

2.4.1 วิธีหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยใช้สูตร E_1 / E_2

การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมโดยวิธีนี้ ผู้สร้างนวัตกรรมจะต้องกำหนด E_1 และ E_2 ไว้ล่วงหน้า ก่อนทดลองนวัตกรรม เช่น 80 / 80 หรือ 90 / 90 โดยทั่วไปนิยมกำหนดเกณฑ์อยู่ในช่วง 70% - 90% ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมของนวัตกรรมและการวัดความสามารถของผู้เรียน และมีการตั้งเกณฑ์เป็นค่าความคลาดเคลื่อนไว้เท่ากับร้อยละ 2.5 นั่นคือถ้าตั้งเกณฑ์ไว้ 90/90 เมื่อคำนวณแล้วค่าที่ถือว่าใช้ได้ คือ 87.5/87.5 หรือ 87.5/92.5 เป็นต้น

ความหมายของเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่เป็นที่นิยมใช้กันโดยทั่วไป ได้แก่ E_1 คือ ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนที่ได้ระหว่างการปฏิบัติการใช้นวัตกรรม และ E_2 คือ ค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนทดสอบหลังการใช้นวัตกรรม ซึ่งการคำนวณค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2 ตามความหมายของเกณฑ์ดังกล่าวนี้ มีสูตร ดังนี้ (เผชญิกิจระการ, 2546, น. 185)

$$\begin{aligned} \text{สูตร } E_1 &= \frac{\sum X}{A} \times 100 & \text{หรือ } E_1 &= \frac{\bar{X}}{A} \times 100 \end{aligned}$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เกิดจากกิจกรรมระหว่างเรียน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการวัดผลระหว่างเรียน

N แทน จำนวนผู้เรียน

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการวัดผลระหว่างเรียน

A แทน จำนวนเต็มจากการวัดผลระหว่างเรียน

$$\begin{aligned} \text{สูตร } E_2 &= \frac{\sum Y}{B} \times 100 & \text{หรือ } E_2 &= \frac{\bar{Y}}{B} \times 100 \end{aligned}$$

เมื่อ	E_2	แทน	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ได้จากคะแนนเฉลี่ยของ การทำแบบทดสอบหลังเรียนของผู้เรียนทั้งหมด
	ΣY	แทน	ผลรวมของคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน
	N	แทน	จำนวนผู้เรียน
	$\bar{Y}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน
	B	แทน	จำนวนเต็มของผลการสอบหลังเรียน

ตัวอย่าง ครูผู้สอนสร้างนวัตกรรมขึ้นหนึ่งต้องการหาประสิทธิภาพโดยกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพไว้เป็น 80 / 80 ผลการทดลอง

รายการ คะแนนเต็ม	คะแนน	เฉลี่ย
1. คะแนนจากการทำ แบบฝึกหัดระหว่างเรียน	$A = 90$	$\bar{X} = 74$
2. คะแนนจากการทำ แบบทดสอบหลังเรียน	$B = 40$	$\bar{Y} = 35$

จากสูตร

$$E_1 = \frac{\bar{X}}{A} \times 100$$

$\bar{X}$ คือ คะแนนเฉลี่ยทำ แบบฝึกหัดระหว่างเรียน

A คือ คะแนนเต็มของแบบฝึกหัดระหว่างเรียน

$$E_2 = \frac{\bar{Y}}{B} \times 100$$

$\bar{Y}$ คือ คะแนนเฉลี่ยการทำ แบบทดสอบหลังเรียน

B คือ คะแนนเต็มของแบบทดสอบหลังเรียน

ดังนั้นแทนค่าได้

$$E_1 = \frac{74}{90} \times 100$$

ดังนั้น

$$E_1 = 82.22$$

$$E_2 = \frac{35}{40} \times 100$$

ดังนั้น

$$E_1 = 87.50$$

เกณฑ์ประสิทธิภาพที่ตั้งไว้ 80 / 80 ผลการทดลองใช้นวัตกรรมคำนวณได้ 82.22 / 87.50

สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของนวัตกรรมเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แสดงว่านวัตกรรมนี้มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนได้จริง

เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1 / E_2) มีความหมายแตกต่างกันหลายลักษณะ ในที่นี้ยกตัวอย่าง เช่น $E_1 / E_2 = 80/80$ ดังนี้

1. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 1 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบฝึกหัด หรือแบบทดสอบย่อยได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ถือเป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 เป็นเกณฑ์ประสิทธิภาพของนวัตกรรมที่เป็นที่นิยมใช้กัน โดยทั่วไปดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

2. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 2 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด ได้คะแนนแบบทดสอบหลังเรียน ถึงร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2)

คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนครั้งนั้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 เช่น มีนักเรียน 40 คน ร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด คือ 32 แต่ละคนได้คะแนนแบบทดสอบหลังเรียนถึง ร้อยละ 80 (E_1) ส่วน 80 ตัวหลัง (E_2) คือ ผลการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งหมด 40 คน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80

3. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 3 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ จำนวนนักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ที่นักเรียนทำเพิ่มขึ้นจากแบบทดสอบหลังเรียน โดยเทียบกับคะแนนที่ทำได้ก่อนการเรียน

4. เกณฑ์ 80/80 ในความหมายที่ 4 ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) หมายถึง นักเรียน

ทั้งหมดทำแบบทดสอบหลังเรียนแต่ละข้อถูกมีจำนวนร้อยละ 80 (ถ้านักเรียนทำข้อสอบข้อใดถูกมีจำนวนไม่ถึงร้อยละ 80 แสดงว่าสื่อไม่มีประสิทธิภาพ และชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ที่ตรงกับข้อนั้นมีความบกพร่อง

ประสิทธิภาพของนวัตกรรมด้านการเรียนการสอน มาจากผลลัพธ์ของการคำนวณ E_1 และ E_2 เป็นค่าตัวแรกและตัวหลังตามลำดับ ถ้าตัวเลขใกล้ 100 มากเท่าไรยิ่งถือว่ามีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นที่ใช้รับรองประสิทธิภาพของสื่อการเรียนการสอน ส่วนแนวคิดในการหาประสิทธิภาพควรคำนึง ดังนี้

1. นวัตกรรมที่สร้างขึ้น ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเพื่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและสามารถวัดได้
2. เนื้อหาของนวัตกรรมที่สร้างขึ้น ต้องผ่านกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาตามจุดประสงค์การเรียนการสอน
3. แบบฝึกหัดและแบบทดสอบ ต้องมีการประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการสอนที่ได้วิเคราะห์ไว้ ส่วนความยากง่ายและอำนาจจำแนกแบบฝึกหัดและแบบทดสอบควรมีการวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้กำหนดค่าน้ำหนักของคะแนนในแต่ละข้อคำถาม
4. จำนวนแบบฝึกหัดต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน จำนวนข้อแบบฝึกหัด และข้อคำถามในแบบทดสอบไม่ควรน้อยกว่าจำนวนวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การคำนวณหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมนี้ เป็นผลรวมของการหาคุณภาพ (Quality) ทั้งเชิงปริมาณที่แสดงตัวเลข เชิงคุณภาพที่แสดงเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ดังนั้นประสิทธิภาพของนวัตกรรมในที่นี้ จึงเป็นองค์รวมของประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอันนำไปสู่การมีคุณภาพซึ่งมักนิยมเรียกรวมกันเป็นที่เข้าใจสั้น ๆ ว่า “ประสิทธิภาพ” ของนวัตกรรม นั่นเอง

2.4.2 ค่าดัชนีประสิทธิผล

เผชิญ กิจระการ (2546, น. 1-6) ได้เสนอแนวทางในการหาประสิทธิผลของแผนการเรียนรู้อหรือสื่อที่สร้างขึ้น โดยให้พิจารณาจากพัฒนาการของนักเรียนจากก่อนเรียนและหลังเรียนว่ามีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ หรือหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I) มีรายละเอียด ดังนี้

การหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I) มีสูตรดังนี้

$$E.I = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนหลังเรียนทุกคน} - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}{(\text{จำนวนนักเรียน} \times \text{คะแนนเต็ม}) - \text{ผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}$$

การหาค่า E.I เป็นการพิจารณาพัฒนาการในลักษณะที่ว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร ไม่ได้ทดสอบว่าเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ วิธีการอาจแปลงคะแนนให้อยู่ในรูปของร้อยละก็ได้ ดังนี้

$$E.I = \frac{\text{ร้อยละของผลรวมคะแนนหลังเรียน} - \text{ร้อยละของผลรวมคะแนนก่อนเรียน}}{100 - \text{ร้อยละของผลรวมของคะแนนก่อนเรียนทุกคน}}$$

ข้อสังเกตบางประการที่เกี่ยวกับค่า E.I.

1. E.I เป็นเรื่องของอัตราส่วนของผลต่าง จะมีค่าสูงสุดเป็น 1.00 ส่วนค่าต่ำสุดไม่สามารถกำหนดได้เพราะค่าต่ำกว่า -1.00 และถ้าเป็นค่าลบแสดงว่า ผลคะแนนสอบก่อนเรียนมากกว่าหลังเรียน ซึ่งหมายความว่าระบบการเรียนการสอนหรือสื่อที่สร้างขึ้นไม่มีคุณภาพ

2. การแปลผล E.I. ในตาราง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทที่ 4 ของงานวิจัย มักจะใช้ข้อความไม่เหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของ E.I. ผิดจากความเป็นจริง เช่น ค่า E.I เท่ากับ 0.6240 ก็มักจะกล่าวว่า “ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6340 ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 62.40 ซึ่งในความเป็นจริงค่า E.I. เท่ากับ 0.6240 เพราะคิดเทียบจาก E.I. สูงสุดเป็น 1.00 ดังนั้น ถ้าคิดเทียบเป็นร้อยละ ก็คือ คิดเทียบจากค่าสูงสุดเป็น 100 E.I. จะมีค่าเป็น 62.40 จึงควรใช้ข้อความว่า “ ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.6240 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6240 หรือคิดเป็นร้อยละ 62.40 ”

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาดัชนีประสิทธิผล หมายถึง ตัวเลขที่แสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน โดยการเปรียบเทียบในรูปอัตราส่วนของคะแนนที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนเรียน และค่าคะแนนได้ที่ได้จากการทดสอบหลังเรียน และผลคุณระหว่างคะแนนเต็มกับจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมดกับคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและคะแนนที่สามารถทำได้สูงสุด ดัชนีประสิทธิผลเป็นตัวบ่งชี้ถึงขอบเขตและประสิทธิภาพสูงสุดของสื่อการเรียนการสอน

2.5 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมพร เชื้อพันธ์ (2547, น. 53) สรุปว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงความสามารถความสำเร็จและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่ได้จากการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน

สอน การฝึกฝนหรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถวัดได้จากการทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ

ปราณี กองจินดา (2549, น. 42) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถหรือผลสำเร็จที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์เรียนรู้ทางด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย และยังได้จำแนกผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ตามลักษณะของวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน

ปรีทิพย์ บุญคง (2546, น. 7) ให้ความหมายของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำที่ต้องอาศัยทั้งความสามารถทั้งทางร่างกายและทางสติปัญญา ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการเรียนโดยอาศัยความสามารถเฉพาะตัวบุคคล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาจได้จากกระบวนการที่ไม่ต้องอาศัยการทดสอบ เช่นการสังเกต หรือการตรวจการบ้าน หรืออาจได้ในรูปของเกรดจากโรงเรียน ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการที่ซับซ้อน และระยะเวลาานพอสมควร หรืออาจได้จากการวัดแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ

ไพศาล หวังพานิช (2536, น. 89) ที่ให้ความหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมหรือการสอบ จึงเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของบุคคลว่าเรียนแล้วมีความรู้เท่าใด สามารถวัดได้โดยการใช้แบบทดสอบต่าง ๆ เช่น ใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ข้อสอบวัดภาคปฏิบัติ สามารถวัดได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การวัดด้านปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถในการปฏิบัติโดยทักษะของผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแสดงความสามารถดังกล่าว ในรูปของการกระทำจริงให้ ออกเป็นผลงาน การวัดต้องใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ
2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหา ซึ่งเป็นประสบการณ์เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่าง ๆ สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์

สมนึก ภัททิยธนี (2546, น. 78-82) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง แบบทดสอบวัดสมรรถภาพทางสมองต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับการเรียนรู้ผ่านมาแล้ว ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบทดสอบที่ครูสร้างกับแบบทดสอบมาตรฐาน แต่เนื่องจากครูต้องทำหน้าที่วัดผลนักเรียน คือเขียนข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ตนได้สอน ซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับแบบทดสอบที่ครูสร้างและมีหลายแบบแต่ที่นิยมใช้มี 6 แบบ ดังนี้

1. ข้อสอบแบบอัตนัยหรือความเรียง ลักษณะทั่วไปเป็นข้อสอบที่มีเฉพาะคำถามแล้วให้นักเรียนเขียนตอบอย่างเสรี เขียนบรรยายตามความรู้ และข้อคิดเห็นแต่ละคน

2. ข้อสอบแบบกาถูก-ผิด ลักษณะทั่วไป ถือได้ว่าข้อสอบแบบกาถูก-ผิด คือข้อสอบแบบเลือกตอบที่มี 2 ตัวเลือก แต่ตัวเลือกดังกล่าวเป็นแบบคงที่และมีความหมายตรงกันข้าม เช่น ถูก-ผิด ใช่-ไม่ใช่ จริง-ไม่จริง เหมือนกัน-ต่างกัน เป็นต้น

3. ข้อสอบแบบเติมคำ ลักษณะทั่วไปเป็นข้อสอบที่ประกอบด้วยประโยคหรือข้อความที่ยังไม่สมบูรณ์ให้ผู้ตอบเติมคำ หรือประโยค หรือข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้นั้น เพื่อให้มีใจความสมบูรณ์และถูกต้อง

4. ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ ลักษณะทั่วไป ข้อสอบประเภทนี้คล้ายกับข้อสอบแบบเติมคำ แต่แตกต่างกันที่ข้อสอบแบบตอบสั้นๆ เขียนเป็นประโยคคำถามสมบูรณ์ (ข้อสอบเติมคำเป็นประโยคที่ยังไม่สมบูรณ์) แล้วให้ผู้ตอบเป็นคนเขียนตอบ คำตอบที่ต้องการจะสั้นและกะทัดรัดได้ใจความสมบูรณ์ไม่ใช่เป็นการบรรยายแบบข้อสอบอัตนัยหรือความเรียง

5. ข้อสอบแบบจับคู่ ลักษณะทั่วไป เป็นข้อสอบเลือกตอบชนิดหนึ่ง โดยมีคำหรือข้อความแยกจากกันเป็น 2 ชุด แล้วให้ผู้ตอบเลือกจับคู่ว่า แต่ละข้อความในชุดหนึ่ง (ตัวยืน) จะคู่กับคำ หรือข้อความใดในอีกชุดหนึ่ง (ตัวเลือก) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างไรอย่างหนึ่งตามที่ผู้ออกข้อสอบกำหนดไว้

6. ข้อสอบแบบเลือกตอบ ลักษณะทั่วไป ข้อสอบแบบเลือกตอบนี้จะประกอบด้วย 2 ตอน ตอนนำหรือคำถามกับตอนเลือก ในตอนเลือกนี้จะประกอบด้วยตัวเลือกที่เป็นคำตอบถูกและตัวเลือกที่เป็นตัวลวง ปกติจะมีคำถามที่กำหนดให้นักเรียนพิจารณาแล้วหาตัวเลือกที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงตัวเลือกเดียวจากตัวเลือกอื่น ๆ และคำถามแบบเลือกตอบที่นิยมใช้ตัวเลือกที่ใกล้เคียงกัน คูณกัน จะเห็นว่าทุกตัวเลือกถูกหมด แต่ความจริงมีน้ำหนักรวมกันน้อยต่างกัน

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, น. 96) กล่าวว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทำนองเดียวกันว่า หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนที่ได้เรียนไปแล้ว ซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง

จากความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ความสามารถทางการเรียนด้านเนื้อหา ด้านวิชาการและทักษะต่าง ๆ ของวิชาต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ผลการวัด การเปลี่ยนแปลงและประสบการณ์การเรียนรู้ ในเนื้อหาสาระที่เรียนมาแล้วว่าเกิดการเรียนรู้เท่าใดมีความสามารถชนิดใด

โดยสามารถวัดได้จากแบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ในลักษณะต่าง ๆ และการวัดผลตามสภาพจริง เพื่อบอกถึงคุณภาพการศึกษาความหมายของการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.5.2 หลักเกณฑ์ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จากนักการศึกษาหลายท่าน ที่กล่าวถึงหลักเกณฑ์ไว้สอดคล้องกัน และได้ลำดับเป็นขั้นตอนดังนี้

1. เนื้อหาหรือทักษะที่ครอบคลุมในแบบทดสอบนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถวัดผลสัมฤทธิ์ได้
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้แบบทดสอบวัดนั้นถ้านำไปเปรียบเทียบกับกัน จะต้องให้ทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้ครอบคลุมและเท่าเทียมกัน
3. วัดให้ตรงกับจุดประสงค์การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรจะวัดตามวัตถุประสงค์ทุกอย่างของการสอน และจะต้องมั่นใจว่าได้วัดสิ่งที่ต้องการจะวัด ได้จริง
4. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความเจริญงอกงามของนักเรียน การเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าไปสู่วัตถุประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น ครูควรจะทราบมาก่อนเรียน นักเรียนมีความรู้ความสามารถอย่างไร เมื่อเรียนเสร็จแล้วมีความรู้แตกต่างจากเดิมหรือไม่ โดยการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน
5. การวัดผลเป็นการวัดผลทางอ้อมเป็นการยากที่จะใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบวัดพฤติกรรมตรง ๆ ของบุคคลได้ สิ่งที่วัดได้ คือ การตอบสนองต่อข้อสอบ ดังนั้น การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้เป็นพฤติกรรมที่จะสอบ จะต้องทำอย่างรอบคอบและถูกต้อง
6. การวัดการเรียนรู้ เป็นการยากที่จะวัดทุกสิ่งทุกอย่างที่สอนได้ภายในเวลาจำกัด สิ่งที่วัดได้เป็นเพียงตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดเท่านั้น ดังนั้นต้องมั่นใจว่าสิ่งที่วัดนั้นเป็นตัวแทนแท้จริงได้
7. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องช่วยพัฒนาการสอนของครู และเป็นเครื่องช่วยในการเรียนของเด็ก
8. ในการศึกษาที่สมบูรณ์นั้น สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่การทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว การทบทวนการสอนของครูก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง
9. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรจะเน้นในการวัดความสามารถในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ หรือการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
10. ควรใช้คำถามให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ที่วัด
11. ให้ข้อสอบมีความเหมาะสมกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ความยากง่าย พอเหมาะ มีเวลาพอสำหรับนักเรียนในการทำข้อสอบ

สรุปได้ว่า ในการสร้างแบบทดสอบให้มีคุณภาพ วิธีการสร้างแบบทดสอบที่เป็นคำถาม เพื่อวัดเนื้อหาและพฤติกรรมที่สอนไปแล้วต้องตั้งคำถามที่สามารถวัดพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนได้อย่างครอบคลุมและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

2.5.3. ชนิดของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ถ้วน สายยศ (2536, น. 146) ได้ให้ความหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ว่า เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง ซึ่งแบ่งแบบทดสอบประเภทนี้เป็น 2 ประเภท คือ

1. แบบทดสอบของครู หมายถึง ชุดของข้อคำถามที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้น เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียน เป็นการทดสอบว่านักเรียนมีความรู้มากแค่ไหน บทพร่องในส่วนใดจะได้สอนซ่อมเสริม หรือเป็นการวัดเพื่อดูความพร้อมที่จะเรียนในเนื้อหาใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของครู

2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชา หรือจากครูที่สอนวิชานั้น แต่ผ่านการทดลองหาคุณภาพหลายครั้ง จนมีคุณภาพดีจึงสร้างเกณฑ์ปกติของแบบทดสอบนั้น สามารถใช้หลักและเปรียบเทียบผลเพื่อประเมินค่าของการเรียนการสอนในเรื่องใด ๆ ก็ได้ แบบทดสอบมาตรฐานจะมีคู่มือดำเนินการสอบบอถึงวิธีการ และยังมีมาตรฐานในด้านการแปลคะแนนด้วยทั้งแบบทดสอบของครูและแบบทดสอบมาตรฐาน จะมีวิธีการในการสร้างข้อคำถามที่เหมือนกัน เป็นคำถามที่วัดเนื้อหาและพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ทั้ง 6 ด้าน ตามทฤษฎีของ (Bloom) ดังนี้

- 2.1 วัดด้านความรู้ความจำ
- 2.2 วัดด้านความเข้าใจ
- 2.3 วัดด้านการนำไปใช้
- 2.4 วัดด้านการวิเคราะห์
- 2.5 วัดด้านการสังเคราะห์
- 2.6 วัดด้านการประเมินค่า

สรุปได้ว่า ชนิดของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง แบบทดสอบที่วัดความรู้ของนักเรียนหลังจากที่ได้เรียนไปแล้วซึ่งมักจะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนตอบด้วยกระดาษและดินสอกับให้นักเรียนปฏิบัติจริง โดยมีคุณลักษณะหรือความสามารถทางสมองของบุคคลที่

พัฒนาดีขึ้น ทั้งทางด้านความรู้ ความจำ ทักษะ ความรู้สึกและค่านิยม ซึ่งได้จากการเรียนรู้ ประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

2.6 ความพึงพอใจ

2.6.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจ เป็นคำที่มีความหมายที่หลากหลาย ดังต่อไปนี้

มนตรี เญียบแหลม (2544, น. 7) ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขเมื่อเราได้รับผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

สลใจ วิบูลย์กิจ (2544, น. 42) กล่าวว่าความพึงพอใจ หมายถึง สภาพของอารมณ์ บุคคลที่มีต่อองค์ประกอบของงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของบุคคลนั้น

สุภสิริ โสมาเกต (2544, น. 49) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนตัวของ บุคคลในการปฏิบัติงาน ซึ่งมีความหมายกว้างรวมไปถึงความพอใจในสภาพแวดล้อมด้วย การมีความสุขที่ทำงานร่วมกับคนอื่นที่ติดข้องด้วย

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ ในทางบวกและเป็น ความรู้สึกที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเวลาหรือสถานการณ์เปลี่ยนไป ดังนั้นความพึงพอใจในการ เรียนรู้ จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจที่มีต่อการได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนจนบรรลุผล หรือเป้าหมายในการเรียนรู้

2.6.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์ และแสดงออกหรือ มีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะแตกต่างกันไป ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นจะมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจหรือการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็น สิ่งจำเป็นเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็น การศึกษาตามทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ ที่เกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ มีดังต่อไปนี้

สุภสิริ โสมาเกต (2544, น. 49) เสนอแนวคิดในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติ มีลักษณะดังนี้

1. งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัว งานจะมีความหมายต่อผู้ทำ

2. งานนั้นต้องมีการวางแผนและวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงาน ต้องมีลักษณะดังนี้

3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย

3.2 ผู้ปฏิบัติได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

3.3 งานนั้นสามารถทำได้สำเร็จได้

การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือที่ต้องปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ ครูผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความพอใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้หรือการปฏิบัติงาน มีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน ดังนี้ (ศุภสิริ โสมาเกต, 2544, น. 53)

1. ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการของผู้ปฏิบัติงานจนเกิดความพึงพอใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่าง ความพึงพอใจ และผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปของรางวัลหรือผลตอบแทน ซึ่งแบ่งออกเป็นผลตอบแทนภายใน (Intrinsic Rewards) และผลตอบแทนภายนอก (Extrinsic Rewards)

แนวคิดพื้นฐานดังกล่าว เมื่อนำมาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการกิจกรรม วิธีการสื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความพึงพอใจให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน จนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง โดยให้ผู้เรียนได้รับผลตอบแทนจากการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง โดยเฉพาะผลตอบแทนภายในหรือรางวัลภายในที่เป็นความรู้สึกของผู้เรียน เช่น ความรู้สึกถึงความสำเร็จของตนเมื่อสามารถเอาชนะความยุ่งยากต่าง ๆ ได้ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจ โดยครูอาจให้ผลตอบแทนภายนอก เช่น คำชมเชย หรือการให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่น่าพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์ในทางบวก คือ เมื่อเกิดความพึงพอใจ จะเกิดผลที่ดีต่อการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ที่ดีหรือที่น่าพอใจทำให้เกิด ความพึงพอใจ กิจกรรมที่จัดจึงควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดแรงจูงใจจนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความพึงพอใจเกิดจากปัจจัยภายในผู้เรียน ได้แก่ ความชอบใจความสนใจจึงทำให้เกิดการเรียนรู้และองค์ประกอบภายนอก เป็นกระบวนการที่ครูจัดประสบการณ์ให้เกิดแรงจูงใจ นำสู่ความสำเร็จในเป้าหมายเมื่อผู้เรียนมีความพึงพอใจ

2.7 บริบทของโรงเรียน

ชื่อโรงเรียนบ้านโนนทัน ที่ตั้งหมู่ที่ 8 ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 /e-mailnonthun 88@hotmail.com เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื้อที่ 8 ไร่ - ตารางวา เขตพื้นที่บริการ หมู่บ้าน คือ บ้านโนนทัน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น

2.7.1 ประวัติโรงเรียนโดยย่อ

โรงเรียนบ้านโนนทัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านโนนทัน ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ตั้งเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2512 โดยใช้ศาลาการเปรียญวัดอรัญวาสเป็นที่

ที่	ชื่อ – ชื่อสกุล	อายุ	อายุราชการ	ตำแหน่ง/วิทยฐานะ	วุฒิ	วิชา เอก	สอนวิชา/ชั้น
1	นางสาววาสนา สีสุน	40	11	คศ.3	กศ.ม.	บริหารการศึกษา	หน้าที่ฯ, ศิลปะ/ป. 4-6
2	นายคำมี สักกะพันธ์	59	35	คศ.3	ค.บ.	สังคม	ทุกวิชา/ป.1
3	นายสังเวียน สมบัติราช	59	36	คศ.3	วท.บ	เทคโนโลยี	ทุกวิชา/ป.2,3
4	นางวิระวรรณ สมบัติราช	57	37	คศ.3	ค.บ.	สุขศึกษา	อังกฤษ, สังคม, คณิต, สุข/ป.4-6
5	นางจิตติพร เหลาแหลม	58	36	คศ.3	ค.บ.	การศึกษาปฐมวัย	ทุกวิชา/อบ.1,2
6	นายสมศักดิ์ ด่านซ้าย	56	27	ช่างครุภัณฑ์4	ป.7	-	-

ตารางที่ 2.1

บุคลากร โรงเรียนบ้านโนนทัน

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อ.1	1	4	5	9	8
อ.2	1	7	2	9	8
รวม	2	11	7	18	
ป.1	1	3	7	10	10
ป.2	1	1	8	9	9
ป.3	1	2	4	6	6
ป.4	1	7	5	12	12
ป.5	1	5	1	6	6
ป.6	1	5	7	12	12
รวม	6	23	32	55	

2.7.2 ข้อมูลผู้บริหาร

ผู้อำนวยการ โรงเรียน ชื่อ-สกุล นางสาววาสนา สีลุน โทรศัพท์ 083-345-9426

e-mail - วุฒิการศึกษาสูงสุด ปริญญาโท (กศ.ม.) สาขาบริหารการศึกษา

ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2558 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 1 ปี 7 เดือน

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนทั้งสิ้น 73 คน จำแนกตามระดับชั้นที่เปิดสอน

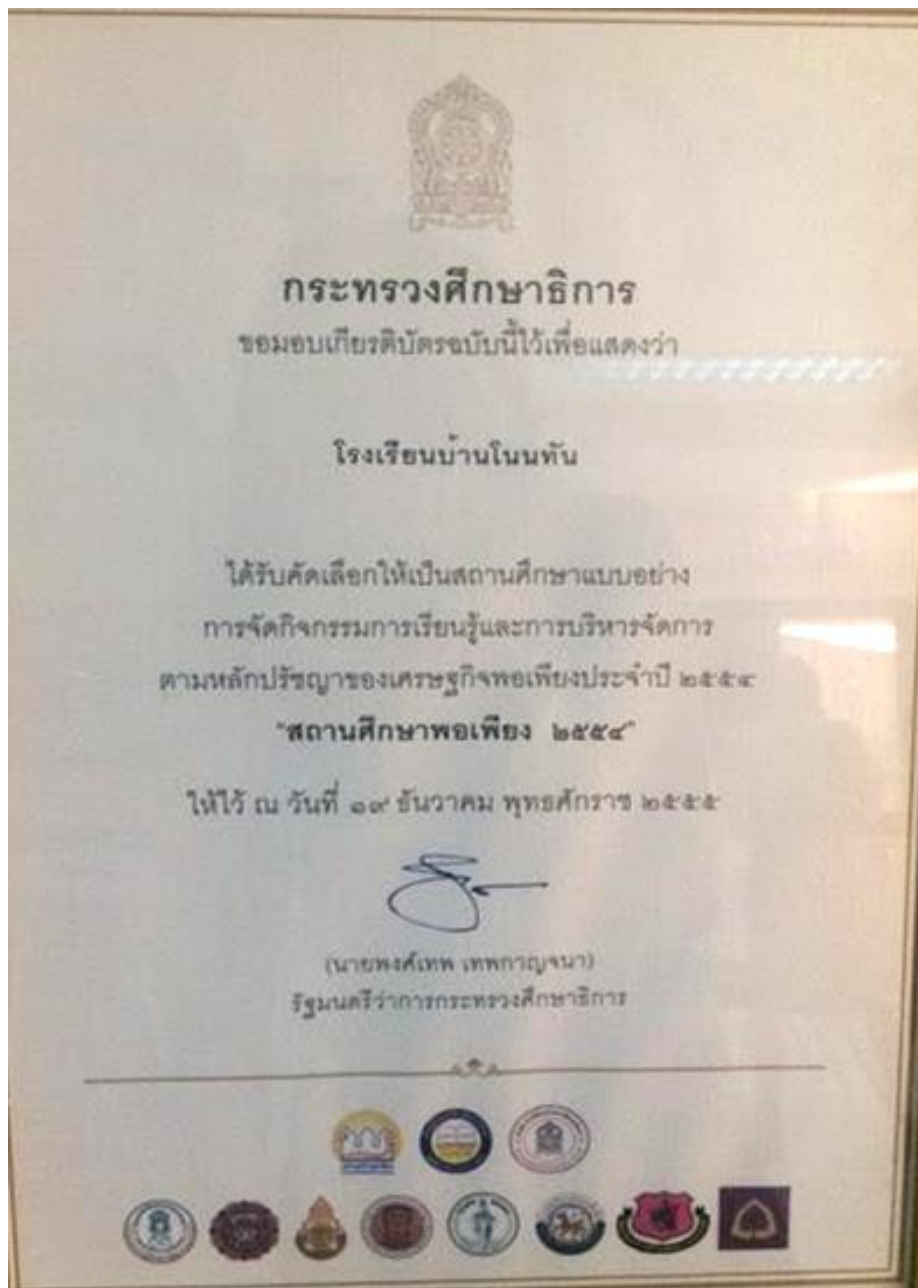
ตารางที่ 2.2

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนบ้านโนนทัน ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2559 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สาระวิชา	คะแนนเฉลี่ยร้อยละปีการศึกษา 2559		
	ระดับโรงเรียน	ระดับสังกัด (สพฐ.)	ระดับประเทศ
คณิตศาสตร์	30.00	38.76	40.47
ภาษาไทย	48.94	51.88	52.98
วิทยาศาสตร์	33.31	40.79	41.22
ภาษาอังกฤษ	30.31	31.11	34.59
สังคมศึกษา	39.06	45.11	46.68

การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับกลุ่มสาระต่าง ๆ โดยใช้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเป็นแกน ส่งผลให้โรงเรียนบ้านโนนทันได้รับคัดเลือกเป็นแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประจำปี พ.ศ. 2554 (เกียรติบัตร “สถานศึกษาพอเพียง 2554” จากกระทรวงศึกษาธิการ)

ภาพที่ 2.1 เกียรติบัตร “สถานศึกษาพอเพียง 2554” จากกระทรวงศึกษาธิการ

2.7.3 วิสัยทัศน์

“โรงเรียนมุ่งสร้างคนดี มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา รักษาวัฒนธรรมไทย ใส่ใจภาษาสากล ดำรงตนอย่างมีความสุขตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

2.7.4 ปรัชญา

กยิรา เจ กยิรา เถนัง (ทำอะไร ทำจริง)

2.7.5 คำขวัญโรงเรียน

วิชาการเลิศ ประเสริฐคุณธรรมนำชุมชนพัฒนา รักษาสิ่งแวดล้อม

2.7.6 นโยบาย 6 ก้าวโมเดล

2.7.6.1 ก้าวด้วยคุณธรรม

2.7.6.2 ก้าวล้ำวิชาการ

2.7.6.3 ก้าวสืบสานวัฒนธรรม

2.7.6.4 ก้าวนำเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

2.7.6.5 ก้าวพร้อมพลานามัย

2.7.6.6 ก้าวพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

2.7.7 จุดเน้น

นักเรียนดี ครูดี มีคุณภาพ ได้มาตรฐานการศึกษา

2.7.8 พันธกิจ

2.7.8.1 ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียน ให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ได้มาตรฐานการศึกษา

2.7.8.2 พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาตนเองอย่าง

ต่อเนื่อง

2.7.8.3 พัฒนาการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพได้มาตรฐานการศึกษา

2.7.8.4 ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.7.8.5 ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมไทย

2.7.8.6 พัฒนাবรรยากาศและสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

2.7.8.7 ประสานความร่วมมือกับองค์กร ชุมชนและสังคมในการพัฒนาคุณภาพ

การศึกษา

2.7.8.8 จัดกิจกรรมการฝึกทักษะการใช้ภาษาในกลุ่มประเทศอาเซียน และภาษาสากล

(ภาษาอังกฤษ)

2.7.9 เป้าประสงค์

2.7.9.1 ด้านนักเรียนดี

1) นักเรียนมีคุณธรรมดี

2) นักเรียนมีความรู้ดี

3) นักเรียนมีความสุขดี

2.7.9.2 ด้านครูดี

- 1) ครูมีคุณธรรมดี
- 2) ครูสอนดี

2.7.9.3 ด้านคุณภาพ

- 1) คุณภาพนักเรียน
- 2) คุณภาพครูและผู้บริหาร
- 3) คุณภาพสถานศึกษา
- 4) คุณภาพผู้ปกครองและชุมชน

2.7.10 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถด้านเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กลยุทธ์ที่ 3 ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ครอบคลุม ผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ ให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา ตามแนวทางการกระจายอำนาจทางการศึกษาหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

2.7.11 อัตลักษณ์ของสถานศึกษา

ยิ้ม ไหว้ ทักทาย มีจิตสาธารณะและรักการอ่าน

2.7.12 เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

เกษตรสร้างชีวิต ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.8.1 งานวิจัยในประเทศ

ดวงสมร สารแสน (2550, น. 133-237) กล่าวว่า ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยวิธีการสอนแบบบูรณาการ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองกุ้งประชารัฐบำรุง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6 คน เก็บข้อมูลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากการศึกษาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75 มีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 83.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80

สุธา ขวัญพุด (2550, น. 82) พบว่า ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีตัวการ์ตูนค่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนแบบบูรณาการทักษะกับการเรียนแบบร่วมมือ โดยวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีตัวการ์ตูนค่านักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการกับทักษะการเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเลียบราษฎร์บำรุง จำนวน 2 ห้องเรียนซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จำนวน 15 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ 15 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีตัวการ์ตูนค่านักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการทักษะก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีตัวการ์ตูนค่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ผลสัมฤทธิ์ในการเขียนสะกดคำภาษาไทยที่มีตัวการ์ตูนค่านักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือกับนักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการทักษะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือสูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบบูรณาการ

รัชนิกร ซาหมู (2551, น. 109-110) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะภาษาไทยด้านการอ่าน คิด เขียน เชิงบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะการอ่าน คิด เขียน และพัฒนาทักษะการอ่าน คิด เขียน ของนักเรียนที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีจำนวนนักเรียนร้อยละ 70 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดมีความสามารถในการอ่าน คิด เขียน ร้อยละ 70 ขึ้นไป การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 4 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้แบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้จำนวน 4 หน่วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นทักษะการอ่าน การคิด การเขียน จำนวน 13 แผ่น เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการพัฒนา ผลการวิจัยพบว่าการเรียนรู้จากแบบทดสอบท้ายวงจร พบว่า วงจรที่ 1-4 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวม 60.00, 66.33, 73.65, 74.00 ซึ่งเพิ่มขึ้นตามลำดับ และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ร้อยละ 70 ผลการประเมินการพัฒนาการอ่าน

คิด เทียน ได้คะแนนเฉลี่ยโดยรวม 66.26 การกระจายของคะแนน 4.99 โดยมีนักเรียนร้อยละ 40 ของนักเรียนทั้งหมด คะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไปซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด

สมัย จอร์ โมทย์ (2552, น. 107-108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียน การสอนภาษาไทยโดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์ที่พัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยโดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย โดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียน ภาษาไทยโดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียน การสอน โดยบูรณาการทฤษฎีพหุปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน โดยบูรณาการ ทฤษฎีพหุปัญญา มีเจตคติต่อการเรียนการสอนภาษาไทยอยู่ในระดับสูง

อรุณ บุตรโคตร (2552, น. 117-120) พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ไฟกับปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีการสอนแบบบูรณาการ โดย การศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโนนคูน ประชาบารุง ปีการศึกษา 2551 จำนวน 50 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 100 มีคะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 85.33 ของคะแนนเต็ม ซึ่งผ่านเกณฑ์ 80/75 ตามที่กำหนด ความ คิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการสอนแบบบูรณาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

พัชรินทร์ คงสุข (2552, น. 85-89) ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมกับ ความพอเพียงตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเมืองคง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอน แบบบันทึกผลการสอนประจำวันของครู แบบสัมภาษณ์นักเรียน และแบบฝึกหัดท้ายแผนประเมิน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน พบว่า นักเรียนจำนวน ร้อยละ 94.44 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 84.63 ซึ่งผ่าน เกณฑ์ 80.75 ตามที่กำหนด

พิมลรัตน์ วงแสน (2552, น. 83-87) ศึกษาการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องพลเมืองดีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้รูปแบบการสอนแบบร่วมมือกันเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคม จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนจำนวนร้อยละ 75 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 86.50 ของคะแนนเต็ม ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 70/80

สุพรรณิ จันทร์ศรีรัตน์ (2556, น. 106-116) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ศึกษาพัฒนาการประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผลของการเรียน เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน การศึกษาพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 83.39/83.89 2) ค่าดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.7551 หรือคิดเป็นร้อยละ 75.51 3) ผลสัมฤทธิ์การเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Doster (2004) ได้วิจัยพัฒนาหลักสูตรวิชาทั่วไปแบบบูรณาการเรื่องการศึกษาวิชาศิลปะแบบร่วมศึกษา เน้นให้เห็นความสำคัญของศาสตร์ทางศิลปะว่าเป็นศาสตร์ที่ไม่ควรมองข้ามถึงความสำคัญ เพราะมีความสำคัญต่อความคิดทางสมองและมีความสำคัญต่อการบูรณาการต่อศาสตร์อื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรร่วมศึกษาได้ผลดีและมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในเรื่องประวัติศาสตร์อเมริกาและทัศนคติที่มีต่อสาระศิลปะ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ต่อการวิจัย คือ การศึกษาสาระเรื่องศิลปะควรให้มีการศึกษาที่ลงลึกเฉพาะเจาะจงไปได้ ไม่เพียงกำหนดเนื้อหาในวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรง แต่ควรขยายผลไปสู่ในการบูรณาการความรู้กับวิชาอื่น ๆ ด้วย

O'Neill (2004) ได้ศึกษาว่าการจัดหลักสูตรแบบบูรณาการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3 ผ่านวรรณกรรมสำหรับเด็ก สามารถช่วยเพิ่มทักษะด้านการอ่านได้มากกว่าวิธีการสอนแบบปกติหรือไม่ โดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการปฏิบัติงานของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการผ่านวรรณกรรมสำหรับเด็กมีผลคะแนนทดสอบด้านทักษะการอ่าน เขียนเพิ่มขึ้น มากกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรแบบบูรณาการมีพัฒนาการด้านการอ่านมากขึ้นและสามารถอ่านหนังสือวรรณกรรมสำหรับเด็กที่มีหลากหลายประเภทมากขึ้นด้วย

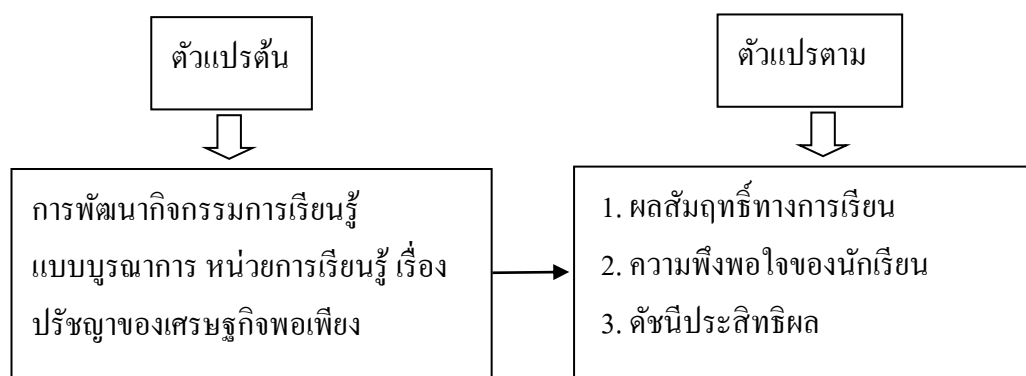
Meub (2005) ได้วิจัยหลักสูตรที่บูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับประสบการณ์การสอนของผู้สอน ได้ใช้วิธีวิจัย โดยใช้ระบบการเรียนรู้การบูรณาการที่สร้างความสำเร็จ เพื่อวัดผลประสิทธิภาพของครูผู้สอนที่ให้นักศึกษาปฏิบัติในชั้นเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน 19 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลการวิเคราะห์ในเรื่องของจำนวนปีของประสบการณ์ที่สอน จำนวนปีที่สอนใน โรงเรียนของมลรัฐฟลอริดาและจำนวนปีที่สอนในแต่ละระดับชั้นในโรงเรียน ว่ามีส่วนสัมพันธ์กันและสรุปผลการบูรณาการการสอนของครู

กับการคาดหวังของผู้เรียนว่ามีองค์ประกอบที่สัมพันธ์ในเรื่องของเวลาที่ใช้เรียนในห้องเรียน การใช้งานของโปรแกรมระบบการเรียนรู้ การบูรณาการใช้โปรแกรมระบบการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา กลยุทธ์การกระตุ้นการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีและการพัฒนาทางอาชีพของผู้สอน ทางด้านบทบาทหน้าที่ ความร่วมมือ ความเชี่ยวชาญในการสอนและทัศนคติ

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ผู้ที่เรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบบูรณาการ เป็นการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่เหมาะสำหรับการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะ เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งเป็นการสร้างความตระหนักเป็นขั้นตอน ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากภายในตัวเองรู้ได้เฉพาะตน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตนเองและสังคมในชุมชนได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการสอนแบบบูรณาการว่าสามารถแก้ปัญหาในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมได้อีกด้วยจึงได้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ขึ้น

2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้สรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย